



**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ  
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2018 YILI  
FINDIK SEKTÖR RAPORU**

**ANKARA**

**2019**

## İÇİNDEKİLER

### Sayfa

<b>1.</b>	<b>ÜRETİM</b> .....	<b>2</b>
<b>1.1.</b>	Dünya Üretimi.....	<b>2</b>
<b>1.2.</b>	Türkiye Üretimi.....	<b>3</b>
<b>2.</b>	<b>İHRACAT</b> .....	<b>4</b>
<b>2.1.</b>	Dünya İhracatı.....	<b>4</b>
<b>2.2.</b>	Türkiye İhracatı.....	<b>4</b>
<b>3.</b>	<b>İTHALAT</b> .....	<b>6</b>
<b>3.1.</b>	Dünya İthalatı.....	<b>6</b>
<b>4.</b>	<b>TÜKETİM</b> .....	<b>7</b>
<b>4.1.</b>	Dünya Tüketimi.....	<b>7</b>
<b>4.2.</b>	Türkiye Tüketimi .....	<b>7</b>
<b>5.</b>	<b>TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ</b> .....	<b>7</b>
<b>6.</b>	<b>ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR</b> .....	<b>9</b>
<b>7.</b>	<b>FINDIK SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ</b> .....	<b>10</b>

# ÜRETİM

## 1.1. Dünya Üretimi

Fındık; bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan, sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Şili, Çin, İran, Fransa, Azerbaycan, Rusya ve Gürcistan'da yetiştirilmektedir. Bu ülkelerin yanı sıra FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Polonya, Yunanistan, Belarus, Hırvatistan, Tacikistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Portekiz, Beyaz Rusya, Moldova, Ukrayna, Tunus, Slovenya, Slovakya, Suriye, Kıbrıs, Arjantin, Avusturya, Estonya, Yeni Zelanda, Romanya ve Kamerun gibi ülkelerde de az da olsa fındık üretilmekte ve üretimin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Son beş yıllık ortalama verilere göre dünyada yaklaşık 953 bin ha alanda fındık üretimi yapılmaktadır. Dünya fındık dikim alanlarının ortalama %75'i Türkiye'dedir. Türkiye'yi sırasıyla %8 ile İtalya, %3 ile Azerbaycan, %2 ile İran ve %2 ile Gürcistan takip etmektedir.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken son yıllarda 1 milyon tonu geçmiştir. Dünya fındık üretiminin yaklaşık %62'sini gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya, Gürcistan ve Azerbaycan takip etmektedir (INC). Son yıllarda Azerbaycan, Gürcistan ve ABD'nin üretiminde artış olduğu gözlemlenmektedir.

**Tablo 1: Dünya Fındık Üretimi (Kabuklu/Bin Ton)**

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama
<b>Türkiye</b>	450.000	646.000	420.000	675.000	515.000	<b>541.200</b>
<b>İtalya</b>	80.000	125.000	130.000	90.000	115.000	<b>108.000</b>
<b>Gürcistan</b>	38.000	50.000	60.000	80.000	80.000	<b>61.600</b>
<b>Azerbaycan</b>	30.000	40.000	50.000	65.000	70.000	<b>51.000</b>
<b>ABD</b>	35.000	27.850	39.000	27.000	50.000	<b>35.770</b>
<b>İspanya</b>	18.000	22.000	18.000	19.000	16.000	<b>18.600</b>
<b>Şili</b>	13.000	12.000	18.000	25.000	25.000	<b>18.600</b>
<b>İran</b>	10.000	10.000	10.000	12.000	12.000	<b>10.800</b>
<b>Çin</b>	5.000	5.000	5.500	6.000	9.000	<b>6.100</b>
<b>Fransa</b>	9.600	9.600	9.600	4.050	4.050	<b>7.380</b>
<b>Diğerleri</b>	5.400	5.400	15.400	25.450	26.450	<b>15.620</b>
<b>Toplam</b>	<b>694.000</b>	<b>952.850</b>	<b>775.500</b>	<b>1.028.500</b>	<b>922.500</b>	<b>874.670</b>

Kaynak: INC,\*TÜİK

Son 5 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında; ülkemiz fındık üretimi ortalama 541 bin ton (%62), diğer ülkelerin üretimi ise 334 bin tondur (%38).

Türkiye'de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelere göre daha düşüktür. Türkiye'nin ortalama dekara fındık verimi 77 kg'dır.

FAO verilerine göre; 2013-2017 yılları arasındaki ortalama fındık verimi ABD'de 254 Kg/Da, Gürcistan'da 178 Kg/Da, Azerbaycan'da 118 Kg/Da, İtalya'da 146 Kg/Da ve İspanya'da ise 90 Kg/Da'dır.

## 1.2. Türkiye Üretimi

Ülkemizde fındığın kültüre alınmış cinslerinin yetiştiriciliğine ilk olarak Doğu Karadeniz’de başlanmış olup 1964 yılından itibaren devlet tarafından fındığa alım garantisi verilmesi, göçler ve diğer etkenler sebebiyle yetiştiriciliği önce Batı Karadeniz Bölgesi’ne sonrasında ise diğer bölgelere yayılmıştır.

Çiftçi Kayıt Sistemi’ne göre Türkiye’de 43 ilde fındık yetiştirilmekte ancak 16 ilde yasal izinle belirlenmiş olan Trabzon, Ordu, Giresun, Samsun, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu, Rize, Bolu, Tokat (Erbaa) illerine bağlı 123 ilçede fındık yetiştirilmektedir.

TÜİK verilerine göre 2001 yılında 555 bin ha olan fındık dikim alanı 2018 yılında %31’lik artışla 728 bin ha alana ulaşmıştır. 2018 yılında fındık dikim alanlarının %31’i Ordu, %16’sı Giresun, %15’i Samsun, %10’u Sakarya, %9’u Trabzon ve %9’u Düzce illerimizdedir.

Dikim alanlarının %74’üne tekabül eden 539.107 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz’de yer almaktadır.

Ülkemizdeki beş yıllık fındık üretim ortalaması 541 bin ton olup üretim yıllar içinde farklılık göstermektedir (2015 yılında 646 bin ton, 2016 yılında 420 bin ton).

**Tablo 2: İl Bazında Fındık Dikim Alanı, Üretimi ve Verimi**

İller	2014			2015			2016			2017			2018		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (Ha)	Verim (Kg/Da)
Ordu	84.874	227.183	37	200.938	227.183	88	93.030	227.092	41	213.572	227.092	94	180.397	227.108	79
Sakarya	94.895	72.173	131	82.708	72.598	114	77.279	72.798	106	88.840	73.084	122	78.300	73.442	107
Samsun	73.544	89.594	82	90.857	90.623	100	67.855	93.609	72	96.240	93.618	103	66.363	114.524	58
Düzce	69.503	62.685	111	69.344	62.685	111	54.493	62.685	87	74.350	63.144	118	52.686	63.164	83
Giresun	31.567	117.137	27	105.023	117.111	90	37.591	117.087	32	93.339	117.102	80	46.395	117.190	40
Trabzon	31.065	65.432	47	39.126	65.350	60	28.978	65.553	44	41.594	65.552	63	34.271	65.507	52
Zonguldak	30.148	23.591	128	22.572	23.592	96	28.428	23.619	120	30.932	23.834	130	18.533	23.995	77
Kocaeli	7.323	7.966	92	7.530	8.062	93	7.033	7.981	88	11.898	7.981	149	12.509	7.980	157
Kastamonu	4.231	7.471	57	5.213	7.471	70	5.769	8.227	70	6.210	8.382	74	6.226	8.388	74
Artvin	9.346	8.665	108	6.314	8.665	73	5.022	8.694	58	4.149	8.805	47	5.789	8.807	66
Bartın	6.688	6.000	111	6.765	6.000	113	7.153	5.937	120	5.972	5.938	101	3.072	6.181	50
Tokat	506	2.752	18	3.511	2.802	125	1.921	2.812	68	1.869	2.822	66	2.342	2.822	83
Rize	1.122	3.607	31	1.303	3.607	36	881	2.539	35	1.331	2.439	55	1.710	2.339	73
Bolu	364	1.089	33	366	1.089	34	228	1.202	19	225	1.233	18	1.108	1.284	86
Sinop	1.078	1.676	64	1.175	1.701	69	1.080	1.701	63	1.118	1.720	65	808	1.720	47
Gümüşhane	878	822	107	723	802	90	483	800	60	500	810	62	697	810	86
Diğer	2.868	3.299	87	2.532	3.287	77	2.776	3.109	89	2.861	3.111	92	3.795	3.120	122
G.Toplam	450.000	701.141	*64	646.000	702.628	*92	420.000	705.445	*60	675.000	706.667	*96	515.000	728.381	*71

Kaynak: TÜİK

Not : \* ile gösterilen alanlar ilgili yıla ait ortalama verimi göstermektedir.

Türkiye'nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar görülmektedir. İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler verimdeki dalgalanmayı arttırmaktadır. Fındık dikim alanlarının doğal ekolojisinden uzaklaşmasında verim ve maliyet farklılıklarının rolü büyüktür. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki verim; Zonguldak, Sakarya ve Düzce illerinin verimine göre daha düşüktür. Kocaeli, Sakarya ve Düzce illerindeki üreticilerin işletme büyüklükleri ve verim miktarının daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanlarında artış gözlemlenmektedir.

## İHRACAT

### 2.1. Dünya İhracatı

Dünyada son 5 yılda gerçekleştirilen fındık ve mamulleri ihracatına konu olan ürünlerin kabuklu fındık olarak karşılığı ortalama 707 bin ton olup bunun %72'si ülkemiz tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla üretim ve ihracat bakımından dünya fındık ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayan ülkemizde iç piyasalarda fındık konusunda uygulanan fiyat politikaları, dünya piyasalarındaki fiyat oluşumunu da oldukça etkilemektedir.

Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Gürcistan, ABD ve Azerbaycan'dır. Bununla birlikte üretici olmamalarına rağmen fındığı ham madde olarak ithal eden, sanayisi gelişmiş ülkeler; fındığı ileri işlenmiş ürün olarak dünya piyasasına arz etmektedir. Re-eksport yapan bu ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Avusturya, İngiltere, İrlanda, İsviçre, Bulgaristan ve Kanada'dır.

Dünyada üretilen fındık, büyük ölçüde çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

**Tablo 3: Dünya Fındık İhracatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)**

Ülke	2013	2014	2015	2016	2017	Ortalama
<b>Türkiye</b>	<b>549.315</b>	<b>505.057</b>	<b>480.275</b>	<b>455.113</b>	<b>539.247</b>	<b>505.801</b>
<b>İtalya</b>	34.263	37.785	36.786	49.557	56.445	<b>42.967</b>
<b>Gürcistan</b>	57.889	38.674	38.893	50.574	29.014	<b>43.009</b>
<b>ABD</b>	31.308	39.098	14.210	24.013	25.393	<b>26.804</b>
<b>Azerbaycan</b>	20.830	23.918	23.834	20.868	33.058	<b>24.502</b>
<b>Almanya</b>	10.072	11.989	11.178	11.756	10.568	<b>11.113</b>
<b>İspanya</b>	5.096	4.763	3.050	2.630	2.768	<b>3.661</b>
<b>Fransa</b>	4.937	5.354	2.580	3.305	4.948	<b>4.225</b>
<b>Diğerleri</b>	47.243	27.957	59.231	41.519	50.313	<b>45.253</b>
<b>Toplam</b>	<b>760.953</b>	<b>694.595</b>	<b>670.037</b>	<b>659.335</b>	<b>751.754</b>	<b>707.335</b>

Kaynak: INC, KİB

## 2.2. Türkiye İhracatı

Türkiye, fındık üretim miktarında, fındık dikim alanında ve fındık ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır.

Türkiye’de üretilen fındığın %80-85’i ihraç edilmekte, %15-20’si ise iç piyasada tüketilmektedir. Türkiye’nin 2014–2018 yılları arasındaki ortalama ihracat miktarı yaklaşık 260 bin ton iç fındıktır.

Türkiye tarım ürünleri ihracatında birinci sırayı fındık almakta olup fındığın tarım ürünleri ihracatı içindeki payı ise 2018 yılında %10’dur.

2018 yılında ülkemiz fındık ihracatının %59’u natürel iç fındık, %18’si işlenmiş fındık, %25’i ise ileri işlenmiş fındıktır (KİB).

2001 yılı verilerine göre ihracatımıza konu olan fındığın %81,2’si AB ülkelerine gönderilmesine rağmen 2018 yılında bu oran %74’e gerilemiştir. Bunun nedeni, ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. Türkiye fındık ihracatında son beş yıllık ortalamaya göre ilk sırayı %24 ile Almanya, ikinci sırayı ise %21 ile İtalya almaktadır. Türkiye’nin diğer önemli pazarları sırasıyla Fransa, Kanada, Polonya, Avusturya, İsviçre ve Belçika’dır (KİB). Çin’e yapılan ihracat miktarı yıllar itibarıyla artış göstermektedir (2014 yılı 3.218 ton, 2017 yılı 14.614 ton, 2018 yılı 13.650 ton).

**Tablo 4: Ülkeler Bazında Türkiye Fındık İhracatı (Yıl bazında) (ton)**

Ülke Adı	2014	2015	2016	2017	2018	Ortalama (Ton)
<b>Almanya</b>	115.654	122.016	100.628	127.086	141.371	<b>121.351</b>
<b>İtalya</b>	118.194	102.970	103.070	108.868	102.342	<b>107.089</b>
<b>Fransa</b>	44.578	48.732	44.936	45.718	36.999	<b>44.193</b>
<b>Kanada</b>	17.294	18.820	22.004	22.762	18.904	<b>19.957</b>
<b>Polonya</b>	15.638	22.826	17.470	20.178	19.755	<b>19.173</b>
<b>Avusturya</b>	21.112	17.464	17.612	17.772	16.580	<b>18.108</b>
<b>İsviçre</b>	18.290	17.050	18.378	17.348	17.733	<b>17.760</b>
<b>Belçika</b>	17.870	17.632	15.000	20.432	17.129	<b>17.613</b>
<b>Hollanda</b>	14.712	13.132	15.318	20.256	22.315	<b>17.147</b>
<b>Çin</b>	3.218	7.100	7.732	14.614	13.650	<b>9.263</b>
<b>Rusya</b>	11.318	6.238	3.724	6.224	8.515	<b>7.204</b>
<b>Diğer</b>	107.178	86.294	89.240	117.988	143.209	<b>108.782</b>
<b>TOPLAM</b>	<b>505.056</b>	<b>480.274</b>	<b>455.112</b>	<b>539.246</b>	<b>558.502</b>	<b>507.638</b>

Kaynak: KİB

Daha önce de belirtildiği üzere dünyada fındık üretimi ve ihracatına konu olan ürünler açısından pastadan en büyük payı Türkiye almakta olup bu durum ülkemize uluslararası piyasalardaki fiyat oluşumu konusunda söz sahibi olma avantajını sağlamaktadır.

Ancak fındık ihraç fiyatlarının yüksek olması durumunda uluslararası piyasalardaki en büyük rakibimiz olan İtalya, AB üyesi ülke olmasının sağladığı fon ve destekler ile nakliye avantajını da kullanarak daha düşük fiyatlarla kendi iç piyasa stoklarını eritebilmektedir. Bu durum, ülkemizde yeni hasat dönemleri öncesinde bir önceki yıldan stok devredilmesine ve bu devredilen stokların iç piyasada değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

**Tablo 5: Türkiye İç Fındık İhracatı (Yıl bazında)**

Yıllar	İhracat Miktarı (İç/Ton)	İhracat Bedeli (Bin \$)	Birim İhraç Fiyatı (\$/Kg)
2011	243.766	1.759.162	7.22
2012	265.744	1.802.463	6.78
2013	274.658	1.767.277	6.43
2014	252.528	2.314.253	9.16
2015	240.137	2.827.316	11.77
2016	227.556	1.981.334	8.71
2017	269.623	1.876.878	6.96
2018	279.251	1.635.236	5.86
2019*	99.834	610.221	6.11

Kaynak: KİB , \* 12 Mayıs 2019 itibarıyla

Bugüne kadar gerçekleştirilen en yüksek ihracat miktarı 279.251 ton iç fındık ile 2018 yılında, en yüksek ihracat geliri ise 2,82 milyar ABD Doları ile 2015 yılında gerçekleştirilmiştir.

## İTHALAT

### 3.1.Dünya İthalatı

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla İtalya, Almanya, Fransa, Kanada, Belçika, Rusya ve İsviçre'dir. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadır. Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde, gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Çin, Rusya, Hollanda ve Polonya'nın da son yıllarda fındık ithalatını arttırdığı görülecektir.

**Tablo 6: Dünya Fındık İthalatı (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)**

Ülkeler	2013	2014	2015	2016	2017	Ortalama
İtalya	115.959	126.519	120.377	91.133	134.180	<b>117.634</b>
Almanya	81.514	65.225	83.502	125.035	106.557	<b>92.367</b>
Fransa	54.180	38.773	45.466	42.136	44.856	<b>45.082</b>
Kanada	24.449	39.039	42.243	27.177	27.887	<b>32.159</b>
Belçika	14.604	9.492	11.370	9.972	9.988	<b>11.085</b>
Rusya	18.370	9.605	14.036	11.082	21.246	<b>14.868</b>
İsviçre	20.072	2.134	17.780	18.896	20.446	<b>15.866</b>
Polonya	17.686	15.221	23.372	7.408	24.624	<b>17.662</b>
İspanya	12.210	9.268	7.134	6.842	7.326	<b>8.556</b>
Vietnam	5.651	9.962	13.898	14.068	17.585	<b>12.233</b>
Çin	16.759	6.424	4.496	4.658	9.552	<b>8.378</b>
Hollanda	7.742	6.433	10.094	7.472	16.012	<b>9.551</b>
Avusturya	5.778	4.748	5.270	4.498	5.518	<b>5.162</b>
Diğerleri	197.669	145.319	77.214	81.387	91.317	<b>118.581</b>
<b>Toplam</b>	<b>592.643</b>	<b>488.162</b>	<b>476.252</b>	<b>451.764</b>	<b>537.094</b>	<b>509.183</b>

Kaynak: INC

# TÜKETİM

## 4.1.Dünya Tüketimi

Dünya fındık tüketiminin ortalama 1 milyon ton civarında olduğu tahmin edilmektedir. Fındığın %70'i çikolata sanayinde, %20'si pastane ve bisküvi mamullerinde, %10'u ise kuru yemiş ve yağ sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır. Bundan dolayı fındığa olan talep artışı şekerleme ve çikolata sanayisinin büyümesine ve bu sanayide fındığın tercih edilmesine bağlanmaktadır.

Fındığın temel gıda maddesi olmaması, ihrac fiyatlarının belirli senelerde yüksek olması ve üretiminin ülkemiz dışında sınırlı olması sebebiyle çoğu ülkede fındık ve mamulleri yüksek fiyatlardan tüketilmektedir. Bu durum, birçok ülkede fındık tüketim düzeyini sınırlamakta ve işleme sanayisi ile millî geliri daha yüksek olan Almanya, Fransa gibi ülkelerde tüketim düzeyinin yüksek olmasına sebep olmaktadır.

## 4.2.Türkiye Tüketimi

Türkiye'de fındığın iç piyasada tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretilen fındığın tahminen %15-20'si iç pazarda tüketilmektedir. Üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–150 bin ton aralığında olduğu tahmin edilmektedir. Kişi başına tüketim ise yıllık 1,25-1,50 kg civarındadır.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin arttırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

İç piyasada kuru yemiş fiyatındaki dalgalanmalar tüketimin artmasına veya düşmesine neden olmaktadır. 2018-2019 sezonunda iç tüketimin 130 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

**Tablo 7: Türkiye Fındık Tüketimi (Kabuklu Karşılığı, Ton)**

2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19
100.000	120.000	100.000	150.000	130.000

Kaynak: TMO

## TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

TMO, ilk olarak Bakanlar Kurulu'nun 2006/10865 sayılı Kararnamesi doğrultusunda fındık alımıyla görevlendirilmiştir. 2006-2009 yılları arasındaki 3 yıllık dönemde toplam 694 bin ton kabuklu fındık alımı gerçekleştirilmiş olup karşılığında 2,96 milyar TL ödeme yapılmıştır. Alımı yapılan 694 bin ton kabuklu fındık çeşitli şekillerde değerlendirilerek tasfiye edilmiştir. 2009/15202 sayılı Kararname ile 2009 yılında yürürlüğe konulan strateji çerçevesinde TMO'nun fındık alım görevi sonlandırılmış, üreticilere alan bazlı gelir desteği verilmeye başlanmıştır. Alan bazlı gelir desteği olarak bugüne kadar toplam 7,7 milyar TL ödeme bulunulmuştur.

2017 yılında piyasalarda yaşanan sıkıntıların aşılması, fiyatlarda bir denge oluşturulması ve üretici mağduriyetinin giderilmesi amacıyla TMO fındık alımıyla yeniden görevlendirilmiş olup 2017 yılı alımlarında toplamda 143 bin ton fındık alımı yapılmış olup karşılığında üreticilerimize 1,4 milyar TL ödeme gerçekleştirilmiştir.



TMO; arz fazlası stoklarının bir kısmını yağ imalatında değerlendirmiş, arz açığı olduğu dönemlerde piyasa ihtiyacını stoklarından satış yaparak karşılamış, satışlarını hasat öncesinde durdurmuş ve üreticiden olan arza imkân sağlamak amacıyla Ocak ayından önce satış yapmamıştır.

2018 yılı mahsulü ürünler için Kasım 2018’de başlayan kabuklu fındık alımı 31 Aralık itibarıyla tamamlanmış, yaklaşık 7 bin üreticiden 7 bin ton kabuklu fındık alımı yapılmış olup karşılığında üreticilerimize 100 milyon TL ödeme gerçekleştirilmiştir.

TMO stoklarında bulunan kabuklu fındıkların 2.400 tonu yağ, 6.500 tonu ise kavrulmuş fındık imalatında değerlendirilmiştir.

Milli Savunma Bakanlığına 2018 yılında 388 ton, 2019 yılında ise 510 ton kavrulmuş iç fındık satışı yapılmıştır.

2018 yılı Şubat ayında başlayan fındık satışı Temmuz ayında sonlandırılmış olup piyasaya 61 bin ton kabuklu fındık satışı gerçekleştirilmiştir. 2019 yılında ise 3 Nisan’da başlayan kabuklu fındık satışları devam etmekte olup 13 Mayıs itibarıyla 40 bin ton kabuklu fındık satışı yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı Kararı kapsamında; stoklarımızda bulunan 2017 yılı mahsulü kabuklu fındıklardan 10.000 tona kadar olan miktarının yalnızca fındık mamulleri imalatında kullanılmak üzere partiler halinde vadeli olarak Fiskobirlik’e satışı gerçekleşmiştir. Fiskobirlik’e teslimatlar 21 Haziran 2019 tarihine kadar tamamlanacaktır.

TMO, fındık ve mamullerinin tüketiminin artırılması amacıyla imal ettiği kavrulmuş iç fındık, rafine fındık yağı, krokan, sütlü fındık kreması ve kakaolu fındık kreması satışlarına başlamış olup satışlara iş yerlerimize bağlı 135 satış noktasında devam edilmektedir.

Fındık sektörünün yapısal sorunlarından biri olan arz-talep dengesizliğinden piyasadaki fındık fiyatları, fındık ihraç fiyatları ve üretici gelirleri etkilenmektedir. TMO tarafından, arzın düşük ya da yüksek olmasına bağlı olarak piyasada oluşan aşırı düşük ya da aşırı yüksek fiyatlar karşısında fındık üreticisinin mağduriyeti giderilmiş ve fiyat hareketlerinden üretici korunmuştur.

### **Ulusal Fındık Çalıştayı**

TMO, 11-12 Nisan 2019 tarihlerinde Ordu ilinde Ulusal Fındık Çalıştayı’nı düzenlemiştir. Çalıştay’a, Bakanlığımıza bağlı merkez ve taşra ilgili birimleri, Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Üniversiteler, Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları, İhracatçı Birlikleri, Fiskobirlik, ilgili Kooperatif, STK’lar ve önder çiftçiler katılmıştır. 150 katılımcı ile gerçekleşen Çalıştay’da 4 ayrı masada aşağıdaki konular ele alınmıştır.

- Fındıkta Verim ve Kalitenin Arttırılması
- Depolama ve Muhafaza
- Sanayi, Ticaret ve Tüketim
- Mevzuat ve Desteklemeler

Sanayi, ticaret ve tüketim masasında yapılan değerlendirmeler sonucunda aşağıdaki kararlar alınmıştır.

- Türkiye’nin izin verilen ve izin verilmeyen alanlardaki toplam fındık üretimiyle ancak iç tüketim ve ihracat karşılanabildiğinden, fındık üretimine izin verilmeyen mevzuatın (2001/3267 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı) değiştirilerek halen fındık dikili alanların tamamında fındık üretimine izin verilmelidir.
- Devlet, fındık politikasını uzun dönemli olarak belirlemeli ve Mayıs ayı sonu–Haziran ayı başında müdahale alım fiyatını kamuoyuna duyurmalıdır. Fındık üretim maliyeti bölgeye göre, müdahale fiyatı ise kaliteye göre belirlenmelidir. Devletin fındık piyasasına müdahale etmemesi (fındık fiyatlarının piyasada oluşması), eğer müdahale edecekse de müdahale alım fiyatları piyasa koşullarını akamete uğratmayacak şekilde belirlenmelidir.

- Alan bazlı verilen desteklerin yerine “findık bahçelerinin gençleştirilmesi, standart bahçelerin tesisi, verim ve kalitenin arttırılması, toprak ve çevrenin korunması, çiftçinin örgütlenmesi, findığın örgütler vasıtasıyla pazarlanması gibi şartları yerine getirecek gerçek üreticilere tatminkâr bir yeni destekleme sistemine” geçilmelidir.
- Findığın rekabet koşullarında alınıp-satılacağı findık ihtisas borsasının uygun bölge veya bölgelerde kurulması ve ürünlerin uygun koşullarda depolanıp piyasa istikrarına katkı sağlanmalıdır.
- İhracatta yaşanan en önemli sorunlardan biri olan Aflatoksinin önlenmesi için erken hasadın önüne geçilmesi, kurutma tesislerinin yaygınlaştırılması ve findığın bu tesislerde kurutulması sağlanmalıdır.

## ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD'deki Oregon Findık Yetiştiricileri (HGO), ABD findığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, findık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatiftir. ABD'nin son beş yıllık ortalamaya göre findık üretimi 36 bin ton olup bu miktar dünya findık üretiminin %4'üdür. ABD'nin ortalama ihracat miktarı ise 27 bin tondur (INC).

İtalya'nın son beş yıllık ortalama findık üretimi 108 bin tondur. Bu miktar dünya findık üretiminin %12'sidir. Yıllık ortalama kabuklu findık ithalat miktarı 118 bin ton, ihracat miktarı ise 43 bin tondur (INC).

Azerbaycan'ın son beş yıllık ortalama findık üretimi 51 bin tondur. Bu miktar dünya üretiminin %6'sıdır. Azerbaycan yıllık ortalama 25 bin ton findık ihraç etmektedir (INC). Azerbaycan findığının ana pazarları İtalya, Rusya ve Almanya'dır.

Gürcistan'ın son beş yıllık ortalama findık üretimi 62 bin tondur. Bu miktar dünya üretiminin %7'sidir. Gürcistan yıllık ortalama 43 bin ton kabuklu findık ihraç etmektedir (INC).

İspanya'nın son beş yıllık ortalama findık üretimi 19 bin tondur. Bu miktar dünya üretiminin %2'sidir. Yıllık ortalama kabuklu findık ithalat miktarı 9 bin ton, ihracat miktarı ise 4 bin tondur (INC).

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda ülkemizin findık ihracatını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Son yıllarda dış piyasalarda findık fiyatlarının yüksek olması ve bu ülkelerdeki üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle findık üretimi yaygınlaşmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da hammadde tedarik fiyatlarını azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da findık yetiştiriciliğini teşvik etmektedirler.

Bir diğer husus da findığın ikame ürünü olan bademin dünyada tüketimi ve çikolata, şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Bademin üretim ve tüketimi, profesyonel pazarlama teknikleri sayesinde giderek artmaktadır. Bu durum, findık kullanan büyük sanayi işletmelerinin yavaş yavaş badem ürününe geçişini de hızlandırmaktadır.

ABD'de ve özellikle Kaliforniya'da bulunan Kaliforniya Badem Kurulu ile Blue Diamond Kooperatifinin badem üretimi ve ticaretindeki etkin yapısı nedeniyle yıldan yıla üretime bağlı olarak fiyatlarda bir dalgalanma yaşanmamaktadır. Badem fiyatlarının findığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulunun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, findığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.

## FINDIK SEKTÖR SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dünyanın en büyük fındık üreticisi konumundaki Türkiye'de verimliliğin düşük seviyede olması kârlılığı da olumsuz etkilemektedir. Birim alandan daha fazla ve kaliteli ürün elde etmek için verimliliğin ön planda tutulduğu rekabetçi ve sürdürülebilir fındık tarımının uygulanması gerekmektedir. Fındıkta verim ve kaliteyi arttırmak için iyi tarım uygulamalarının geliştirilmesi ve uygulamasının artırılması gerekmektedir.

Üretim alanlarının genişlemesiyle iklim koşullarına bağlı olarak arz fazlası sorunuyla karşılaşılabilir. Fındıkta ihracat gelirini arttırmak için fındık girdisi ve katma değeri yüksek olan sanayi ürünleri için yatırımlar yapılmalıdır.

Fındık üreticilerinin azımsanmayacak bir kısmı büyük kentlerde ikamet etmektedir. Bu sebeple fındık bahçelerinin bakımsız olması, zararlılarla mücadele edilmemesi, üretimde kalitenin ve verimin düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca bu üreticiler hasat edilen ürünlerini kısa sürede ve bekletmeden düşük fiyatlarla piyasaya arz etmektedir. Bunun sonucu olarak piyasada yüklü miktarda fındık arzı olmakta, bu da fiyatların düşmesine sebep olmaktadır. Bu durum geçimini sadece fındık üreticisi olarak sağlayan üreticilerin aleyhine olmaktadır. Dolayısıyla bu ve benzeri şekilde gerçek üreticinin aleyhine oluşabilecek şartların ortaya çıkmasının engellenmesi amacıyla destekleme sistemleri fındığı bir yan gelir olarak görenlere değil de gerçek üreticilerin lehinde olacak şekilde düzenlenmelidir.

Üretim yapılan arazilerin başta miras yoluyla olmak üzere çeşitli sebeplerle daha küçük parçalara ayrılması fındık üretiminde verimlilik ve etkinliği olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda çıkarılan kanunla 2018 yılı Nisan ayından itibaren görevlendirilen DSİ Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak olumlu çalışmalarla üretim bölgelerindeki arazi bölünmelerinden ve miras hukukundan kaynaklanan sorunların çözülmesi fındık üretimindeki ekonomik ve verimli yapının kurulmasına katkıda bulunacaktır.

Yeni pazarlara yönelik çalışmaların sonuçları üretimde meydana gelecek artışları karşılayacak boyutlara ulaşamamıştır. Mevcut potansiyel pazarlar çoğaltılmalı, hedef ülke odaklı pazar araştırmaları yapılmalıdır. Yeni pazarlara yönelik tanıtım faaliyetleri artırılmalı, ülkelere göre farklılaştırılmalı ve çeşitlendirilmelidir.

Türkiye'de fındık tüketimi çoğunlukla çerezlik olarak yapılmakta olup fındık yağı, fındıklı çikolata, fındık kıyması ve diğer mamullerin tüketimi istenilen seviyenin altında kalmıştır. İç tüketim gereken ölçüde arttırılamamıştır. Fındık ve mamulleri tüketiminin arttırılması amacıyla tüketici odaklı üretim modelleri uygulanmalıdır.

Bölgedeki sorunlarından en büyüğü depo altyapısının olmamasıdır. Bu kapsamda lisanslı depoculuğun aktif hâle getirilmesi için tüm kurum ve kuruluşlar teşvik edilmelidir. Lisanslı depoculuğun yaygınlaşmasıyla güvenli, sigortalı ve sağlıklı depolama imkânı sağlanacak ve bu durum üreticiler daha kaliteli ürün üretimine yönlendirecektir. Üretici ürününü, fiyatların en yüksek olduğunu düşündüğü dönemde satma imkânı bulacak ve böylelikle fındığın değerinden satışının sağlanması gibi birçok avantaj sağlayacaktır.

Kalite, bir malın pazarlanmasında oldukça önemlidir. Bu bağlamda Türkiye genelindeki irili ufaklı tüm imalatçı firmalar kaliteli üretim yapılması için teşvik edilmeli ve denetimleri yapılmalıdır.

Sektör tarafından üretilen tam ve yarı mamul ürünler için gerekli AR-GE, reklam ve pazarlama faaliyetlerine önem verilmeli; üretilen ürünlerin yurt içi ve yurt dışında tanıtımına yönelik promosyon faaliyetleri arttırılarak sürdürülmeli; işlenmiş ürünlerde Türk fındığı öne çıkarılarak markalaşma yoluna gidilmelidir.